

in bespottelijk daglicht geplaatste katholieke godsdienst in zijn eenvoud en echtheid bezien en zuiveren van alle hatelijke en vijandige blaam. Daarom stelde hij de protestanten in gebreke inzake tolerantie tegenover de katholieken; daarom verweet hij de op zich 'lof-felijke' Maatschappij tot Nut van 't Algemeen te zondigen tegen haar eigen beginsel, volgens welk zij zich niet in godsdienstige verschillen zou verdiepen; daarom lieten de *Mengelingen* een brief afdrukken, die gewaagde van een zekere vooruitgang in verlichte verdraagzaamheid bij protestanten maar die tevens protesteerde tegen de veronderstelling dat 'de Geest van het Roomsche-Catholicismus eene tegenovergestelde strekking zoude hebben'. Zelfs in dit tijdschrift van Schrant, volgens Rogier de 'zalvende liefdeprediker', wordt gewezen op de onvermijdelijke samenhang tussen 'valsche verlichting' en protestantisme; lieten protestanten niet 'van dag tot dag' hun leer door 'den Geest der Opklaring' veranderen?¹⁵

Onder de titel 'Wat is Verlichting?' ging ook Schrant nader in op het verschil tussen 'ware' en 'valsche' Verlichting, een verschil dat te vergelijken zou zijn met dat tussen de ware christen en de 'Naam-Christen'. Echte Verlichting maakte een eind aan bijgelovige begrippen en hatelijke vooroordelen tegen nieuwe uitvindingen en instellingen. Ze kende evenwel, in tegenstelling tot de misbruikte Verlichting van die dagen, de grenzen van de menselijke geest en liet plaats voor het geloof. Ze voegde zich naar de verstandelijke vermogens van het gewone volk, bracht dit niet in verwarring maar voedde het op tot beter inzicht in de godsdienstige en zedekundige waarheden. Ze ontleende aan het evangelie een hoger licht, omdat de leer van Christus haar zuiverste bron was¹⁶.

Concluderend kan worden gesteld, dat de *Mengelingen* zich onthielden van de voor hun voorgangers typerende kritiek op Duitse auteurs, die zij ten dele verontschuldigten, ten dele zelfs aanprezen. Ook toonden zij zich opener voor de verworvenheden van de nieuwe tijd en gingen zij serieuzer in op hetgeen het vaag christelijke beschavingsoffensief van die jaren beoogde. Het tijdschrift streed kennelijk minder tegen de Verlichting dan dat het pleitte voor haar christelijke omvorming. Daarbij stemde het vanuit een gallicanistische mentaliteit in met het regime van koning Lodewijk en verzette het zich niet tegen dat van Napoleon. Wat de drie tijdschriften verbond was de verdediging van het katholieke geloof te-

15. *Mengelingen voor Roomsche-Catholijken* (*M*), 1 (1807) 1-4, 76 en 161; 3(1809) 118-121; 1(1807)77.

16. *M*, 2(1808) 14-19.